

CUPRINS

Abrevieri	6
Cuvânt înainte	7
A	9
B	30
C	60
D	82
E	105
F	114
G	130
H	139
I	140
Î	152
J	185
L	186
M	194
N	225
O	245
P	253
R	297
S	312
Ş	347
T	348
U	361
V	378
Z	398
Bibliografie	405
Dicționare	406

arg.	= argotic
depr.	= depreciativ
etc.	= et. caetera
euf.	= eufemistic
fam.	= familiar
fig.	= fig.
jur.	= termen juridic
ir.	= ironic
înv.	= învechit
livr.	= livresc
p. ext.	= prin extindere
p. gen.	= prin generalizare
p. restr.	= prin restrictie
pop.	= popular
vulg.	= vulgar

CUVÂNT-ÎNAINTE

Lexicografia românească înregistrează succese remarcabile nu numai în cuprinderea tot mai largă a vocabularului limbii române, ci și în diversificarea tipurilor de dicționare (dicționare de sinonime, de antonime, de omonime, de paronime etc.). Un loc important în lexicografia actuală îl ocupă dicționarele de expresii și locuțiuni. Înregistrarea lexicografică a expresiilor și locuțiunilor limbii române a cunoscut progrese importante. După primele dicționare, care își propuneau să prezinte expresiile și locuțiunile cele mai uzuale, au început să apară dicționare care au avut ca obiectiv cuprinderea cât mai largă a acestui fenomen lingvistic (cf. Marin Bucă, *Marele dicționar de expresii românești*, 2011, și Mile Tomici, *Dicționar frazeologic al limbii române*, 2009 și a.

Dicționarul de câmpuri frazeologice își propune să sistematizeze, după criterii semantice, expresiile și locuțiunile limbii române și să prezinte cât mai larg mijloacele frazeologice de primare a noțiunilor fundamentale. Câmpurile frazeologice cuprind ansamblurile de expresii și locuțiuni care exprimă noțiunile desemnate de cuvintele-titlu, adăugându-le, deseori, diferite determinări locale, temporale, cauzale, circumstanțiale etc. (Noțiunea de *câmp frazeologic* a fost introdusă în lingvistica românească de prof. univ. dr. Teodor Hristea). În *Dicționar* sunt prezentate cu prioritate câmpurile frazeologice referitoare la om: viața omului, etapele vieții, principalele evenimente din viață, însușirile intelectuale și morale, comportamentale și temperamentele, sentimentele și emoțiile, relațiile dintre oameni, principalele activități ale omului etc.

Expresiile și locuțiunile sunt prezentate în structura gramaticală și lexicală consințită de uzul vorbitorilor limbii române

și înregistrată de dicționare. Variantele lexicale și gramaticale sunt date în articolele formelor-standard ale unităților frazeologice respective. Explicațiile expresiilor și locuțiunilor, simple și concise, sunt preluate din dicționare sau sunt formulate pe baza acestora. Nuanțele de sens sunt despărțite prin punct și virgulă (;). Adesea, după definiția propriu-zisă urmează expresia sinonimă. În unele cazuri, se arată împrejurările în care se folosesc expresiile și locuțiunile respective. În aceste situații, explicațiile încep cu „se spune”, „se zice”.

Dicționarul de câmpuri frazeologice se adresează elevilor, studenților, cadrelor didactice, ziariștilor, scriitorilor, traducătorilor, cercetătorilor, cititorilor care manifestă interes față de cunoașterea și înșurarea resurselor expresive ale limbii române. După aprecierea marelui lingvist român Lazăr Șăineanu, „Nimic nu poate scoate mai bine în relief fizionomia specială a unui popor ca un studiu asupra expresiilor sale metaforice. În aceste creații rezidă tot geniul unei limbi și ele dau tiparul propriu fiecărei idiome.”

Frazeologia reflectă istoria, cultura, civilizația și mentalitatea poporului nostru și a popoarelor cu care acesta a venit în contact în diferite perioade istorice și din limbile căror și-a îmbogățit, pe diferite căi (împrumuturi, calcule, traduceri), fondul frazeologic.

X   X
      X

Autorii își exprimă, și pe această cale, gratitudinea lor față de editorul de carte, domnul Claudiu Popescu, pentru sprijinul generos acordat în definitivarea acestei lucrări.

Prof. univ. dr. Marin Bucă
conf. univ. dr. Mariana Cernicova

A

ABANDONA

A da tuturor răilor (pe cineva) = a abandona, a părăsi.

A lăsa ceva sau pe cineva baltă = a abandona ceva sau pe cineva.

A nu-l mai ține spatele = a abandona o activitate.

A se lăsa de căruță = a abandona.

A se lăsa pradă (sau prada) cuiva = a se abandona.

(Inv. și reg.) A lăsa ceva în năpust (sau năpustului) ori a lăsa năpust (loc.) = a abandona, a părăsi.

ABANDONAT. -Ă

Lăsat în suspensie (despre acțiuni, idei) (loc.) = abandonat.

(Pop. și fam.) Lăsat baltă = abandonat.

ABĂTUT. -Ă

A fi (sau a sta ca o) pisică plouată = a fi abătut, descurajat, fără chef.

A nu fi în apele lui (sau a nu fi în toate apele) = a fi abătut sau prost dispus.

A nu fi (sau a nu călători) în apele sale = a fi abătut, prost dispus.

Ca un mât plouat (despre oameni) = abătut, descurajat, fără chef.

Ca un motan plouat (despre oameni) = abătut, descurajat, fără chef.

Lovit în inimă = dezolat, mâhnit.

(Glumet; despre oameni) *A fi (sau a sta, a umbla) ca o curcă (sau ca o găină, rar, ca o pisică, ca o mâtă etc.) plouată sau ca un câine plouat* = a fi abătut, trist.

(Pop. și fam.) *A fi (sau a sta, a ședea, a umbla) ca o curcă plouată (sau beată)* = a fi (sau a sta, a umbla) abătut,dezorientat, zăpăcit.

(Pop. și fam.) *A nu fi în toate ale mele (ale tale, ale ei etc.)* = a fi abătut, indispus.

(Pop.) *Ca o mâtă plouată* = abătut, descurajat, fără chef.

(Fam.) *A fi (ca o) mâtă plouată (sau udă)* = a fi fără chef, abătut.

ABIL¹. -Ă

Bun de mână (loc.) = abil, îndemnătic.

Cu măiestrie (loc.) = abil, îndemnătic, priceput.

Oltean cu douăzeci și patru de (sau cu gura plină de) măsele = om abil, isteș, vioi.

(Fam.) *A da (cuiva) o mie înainte, se referă la un om foarte priceput, intelligent.*

ABIL². -Ă

Frazeologisme cu semnificația „a fiabil”.

(nas) = a bate zdravă̄n pe cineva.
(Fam.) A lăsa pe cineva lat = a bate pe cineva foarte tare (lăsându-l în nesimțire).

(Fam.) A-i petici cuiva cojocul = a bate foarte tare pe cineva.

(Fam.) A-i trage cuiva o ţeavă de bătaie = a bate tare pe cineva.

(Fam.) A unge pe coaste (sau pe spinare) = a bate zdravă̄n.

(Reg.) A bate furcă pe cineva = a bate pe cineva foarte mult.

(Reg.) A bate pe cineva a mutu (sau a muta) = a bate pe cineva pe înfundat, mutește.

(Reg.) A bate pe cineva în toată forma (germanism) = a bate pe cineva foarte tare.

(Reg.) A bate zug-zup = a bate foarte tare cu pumnii.

(Reg.) A da pe cineva în tivic = a bate zdravă̄n pe cineva.

(Reg.) A face pe cineva tobă de bătaie (sau de buşelii) sau a-i face (cuiva) spinarea (sau pielea, capul, pântecele) tobă = a bate zdravă̄n pe cineva.

(Reg.) A face (pe cineva) slamac = a bate zdravă̄n pe cineva.

(Reg.) A face pe cineva tot huc = a snopii în bătaie.

(Reg.) A-i trage cuiva o probă de bătaie = a bate zdravă̄n pe cineva.

(Reg..) A-i trage cuiva o tupăngea = a bate zdravă̄n pe cineva.

(Reg.) A-i umfla cuiva fălcile de potârnogi = a bate rău pe cineva.

(Reg.) A mânțui în bătaie = a bate zdravă̄n, a snopii în bătaie.

(Reg.) A purta pe cineva prin noui = a bate pe cineva foarte tare.

(Reg.) A săra pe cineva să nu se împuță = a bate rău pe cineva.

(Reg.) A stârci pe cineva în bătaie = a bate rău.

(Reg.) A teşmeni (pe cineva) în bătaie = a bate pe cineva foarte tare.

(Reg.) A trage cuiva o modă de bătaie = a bate zdravă̄n, a-i trage o mamă de bătaie.

(Inv. și reg.) A-i suna cuiva cojocul sau doagele = a bate tare pe cineva.

(Inv.) A bate de istov = a bate cumplit.

(Inv.) A bate la stroi (sau a purta în stroi) = a bate foarte tare.

(Inv.) A-l trece pe cineva cu bătaia = a bate pe cineva foarte tare.

(Inv.) A lua la tărbacă = a bate rău pe cineva.

(Arg.) A bate preş pe cineva = a bate foarte tare pe cineva.

(Arg.) A face boiangerie = a bate până la sânge.

(Arg.) A face pe cineva fărăş = a bate foarte tare pe cineva.

(Arg.) A-i trage cuiva una de joacă zaruri cu măselele în gură = a bate pe cineva foarte rău.

(Arg.) A lua la poceală = a bate foarte tare pe cineva, desfigurându-l.

(Arg.) A punе cuiva lacătul = a bate până la leşin pe cineva.

(Arg.) A turna pe cineva în ghips = a bate foarte tare

BATJOCORI

A ajunge sau a (se) face, a fi, a (se) lăsa, a rămâne de râs și de ocară = a ajunge (sau a fi etc.) demn de batjocură; a scompromite

A călca pe cineva sau ceva în (sau, inv., sub picioare) = a-și bate joc de cineva (sau ceva), a disprețui, a desconsidera.

A da un colb = a-și bate joc de cineva.

A face caragață de cineva = a face gume (neplăcute) pe seama cuiva, îi-i bate joc de cineva.

A face băscălie = a batjocori, a ironiza.

A face de batjocură = a râde de cineva sau pe seama cuiva.

A face de hârcă = a face de râs.

A face de măscară = a face râs.

A face mișto (de cineva) = a batjocori, a ironiza (pe cineva).

A face pe cineva albie de câine sau albie (troacă) de porci = a-l batjocori.

A face pe cineva cărpă de șters = a batjocori pe cineva.

A face (pe cineva) cum ii vine la gură = a batjocori pe cineva.

A face pe cineva de râs (și de ocară) sau face pe cineva de râsul lui = a face pe cineva de batjocură, de ocară, batjocori, a compromite.

A face pe cineva de rușine (sau de batjocură, de ocară, de râs, de râsul lumii) = a batjocori, a compromite pe cineva.

A face pe cineva de vorbă = a face pe cineva de ocară, de râs.

A face pe cineva din cal măgar = a-și bate joc de cineva, îngosindu-l.

A fac pe cineva obială (sau obială de câine) = a batjocori pe cineva, îpunându-i în fel chip.

A face pe cineva prafură = a face pe cineva de râs.

A face caiao(sau a ajunge) din cal măgar = a ajunge (sau a face pe cineva de râs).

A-i fac cuiva moară de vânz = a-și bate joc de cineva

A-i râde (cuiva) în față (sau în nas, în obraz) = a-și bate joc în mod evident de cineva, a sfida pe cineva

A-i râde cuiva în nas = a râde cuiva în față, râzând de el.

A-i rândji cuiva în (sau sub nas) = a-și bate joc de cineva care e prezent.

A-i trage cuiva un ibrișin pe la nas = a ironiza, a-și bate joc de la cineva.

A înțepă cu limba = a batjocori.

A lua în zeflemea (loc.) = a-și bate joc de cineva, a lua în râs.

A lua la mijloc = a ironiza, a batjocori.

A lua la mișto = a-și bate joc de cineva, a lua în râs, în zeflemea.

A lua la (sau în trei) parale (pe cineva) = a-și bate joc de cineva.

A lua pe cineva în cărcă = a râde de cineva.

A lua pe cineva în deșert (mai ales în limbajul bisericesc) = a batjocori, a nesocoti.

A lua pe cineva în povod (loc.) = a lua în râs, a lua peste picior.

A lua (pe cineva) peste umăr = a-și bate joc de cineva, a ironiza, a lua pe cineva peste umăr.

A lua pe cineva (sau a se lua) peste picior sau, inv., în picioare = a-și bate joc (de cineva sau) de sine însuși; a (se) ironiza.

A lua pe cineva în râs = a-și bate joc de cineva.

A lua se cineva sau ceva în bătaie de joc (sau în râs, peste picior, pop., în pleasnă, în pleasna biciului, în zeflemea) = a râde de cineva sau de ceva, a ironiza; a-și bate joc.

A lua pe cineva sau ceva în râu (sau, în bătaie de joc în batjocură, în zeflemea, în batjoc) = a-ți bate joc de cineva sau ceva.

A lua sau, rar, a fiene în (ori, inv., pre, în deșert (în limbajul bisericesc)) = a batjocori, a disprețui